

באורים

כאן מוסיף החבר משמעות נוספת להקבלה בין המקדש ובין האדם. המקדש הוא לוח הבקרה של העולם כולו. מקור חיי הרוח - החכמה, ומקור חיי החומר - הפרנסה. בעבודת המקדש אין פניות זרות, אינטרסים או אנוכיות; הכול טהור ונקי, ונעשה לשם שמים. האצילות הזו, שנמצאת במעגל הפנימי ביותר של העולם שלנו, מקרינה ומשפיעה על המעגלים שסביבה, כדי שגם החכמה והפרנסה של האדם הפרטי ישמשו אותו, כחוליה נוספת בשרשרת היהודית, לתיקון העולם, ולא למטרות נפסדות. בדומה לאדם, גם במקדש קיים דירוג והבחנה בין החלקים הגסים לעדינים יותר, גם בכלים וגם בעובדים. החבר מוסיף בסיום ההסבר המופלא הסתייגות. נתינת טעם למצוות התורה, על פי שכלנו האנושי, הוא בדיעבד ולא לכתחילה. המאמין התמים עדיף על החוקר בשכלו. כאן צריך להבדיל בין לימוד אמונה לבין הבנת טעמי מצוות. כל עניינו של ספר הכוזרי הוא הסברה והבנה מעמיקה של יסודות התורה ושורשי האמונה, ובזה החבר בוודאי לא רואה שום פגם. הלימוד הזה מכוון לשאלת ה'מה'. המטרה היא הבנת המשמעות והתוכן של האמונה בה', סגולת ישראל וקיום התורה. בטעמי המצוות, לעומת זאת, הלימוד חותר להבין 'למה'. אנו מנסים להתחקות אחר רצון הבורא ולהכיל אותו בשכל האנושי, ובזה מטיל החבר טעם לפגם. בוודאי שישנה חכמה רבה ועמוקה במצוות, אך דווקא מהטעם הזה לא ראוי לגמד ולצמצם אותה כפי יכולת הקליטה שלנו. רק במקרה שהיציבות הרוחנית של האדם מתערערת, טוב וצריך לעסוק בטעמי המצוות כ'קורש הצלה' ושיקום של האמונה.

הרחבות

1. העיסוק בטעמי המצוות

ריה"ל נותן פה טעם לכל פרטי עבודת המקדש. אולם, ישנה מחלוקת עקרונית לגבי העיסוק בשאלת טעמי המצוות. האם ראוי בכלל לעסוק בכך? בסיס המחלוקת הוא בגמרא בסנהדרין [דף כא], שם ר' שמעון, "דריש טעמא דקרא", ור' יהודה, "לא דריש טעמא דקרא". מחלוקת זו ממשכה גם בדורות הבאים, כאשר ישנם ראשונים הסוברים כרמב"ן [דברים כב, ו] שיש לתת טעם לכל מצווה, ומצווה שאיננו מוצאים טעמה, הרי זה בגלל עיוורון שכלנו. וישנם ראשונים הסוברים שאין משגיחים בטעמים הללו, "וברוך היודע טעם גזרותיו" [למשל הרשב"א, שו"ת הרשב"א, חלק ד', סימן רנג].

הרצון ליישב בין שתי הגישות הללו הביא רבים מחכמינו לחלק בין סוגי המצוות. ישנם מצוות שמעיות, חוקים שאותם אנו לא מבינים, כגון: פרה אדומה. וישנם מצוות שכליות, אלו המשפטים, שאותם אנו יכולים להבין בעזרת השכל, כמו: מצוות כיבוד אב או איסור רציחה. [עיין אמונות ודעות לרס"ג מאמר ג, אותיות א-ג. שמונה פרקים, פרק 1].

שאלות לדין

מה הקשר בין מנורה לחכמה?
עדיף להיות תמים, או חוקר אחר האמת?

פעולת הקרבנות

וכן נסדרה האמה החיה האלהית, כמאמר יהושע: "בזאת תדעו כי אל חי בקרבכם", נפעלה האש בחפץ ה' ברצותו את האמה, והיתה אות לקבול תקרבתם ומתנתם. פי האש היא העדינה והנעלה מפל הגופים אשר תחת גלגל הירח, והיה מקומה שמון חלבי הקרבנות וניחוחם, ועשן הקטרת והשמינים, כדרך האש אשר אינה נתלית אלא בשמן ובשמן, פחם הטבעי הנתלה בעדיו והשמן מן הדם.

תפקודי כלי המקדש

יצוה יתעלה במזבח העולה ומזבח הקטרת והמנורה, ואחר פן בעולות וקטרת הסמים ושמן המאור ושמן המשחה. אמנם מזבח העולה, הרי הוא בעבור שתקשר בו האש הגלויה המפורסמת, ומזבח הזהב לאש יותר חבויה ועדינה. ואמנם המנורה, הרי היא בעבור שיקשר בה אור החכמה וההשראה, והשליחן בעבור שיקשרו בו השפע והטובות הנשמיות, כמו שאמרו החכמים: "הרוצה שיחכים ידרים, הרוצה שייעשיר יצפין". וכל זה כבוד לארון ולקרבנים, אשר הם במדרגת הלב והראיה מרחפת עליו. והצרכי לאלה פלים ומשמשים, כמו פיור וכנו ומלקחים ומחתות וקערות וכפות ומנקיות וסירות ומזלגות וזולת זה, והצרך אל מה שישמור אותם, המשפן והאהל ומכסהו, ושמייה לכל - חצר המשפן וכליו.

נושאי כלי ה'

והצרך לנושאים לכל אלה, ובחר ה' לזה בני לוי, לפי שהם המקבצים, כל שפן מעת העגל, כאשר נאמר "ויאספו אליו כל בני לוי". ובחר לנכבד שבהם, והוא אלעזר הכהן, הדברים הנכבדים והעדינים ביותר, כמו שצאמר: "ויפקדת אלעזר בן אהרן הכהן שמו המאור וקטרת הסמים ומנחת התמיד ושמן המשחה", אלה אשר נתלית בהם האש העדינה ואור החכמה וההשראה, ומה שיותר מזה: אור הנבואה באורים והתמיים. ולנכבדת שבכתות הלויים אחריו, והם בני קהת, נשיאת האיברים הפנימיים, הארון והשליחן והמנורה והמזבחות וכלי הקדש אשר ישרתו בהם, ובהם נאמר: "כי עבדת הקדש עליהם בכתף ישאו", כמו שאין לאיברים הפנימיים עצמות שעוזרים על נשיאתם, אלא הפחות והרוחות נושאים אותם, עם היותם קשורים אל מה שצמוד אליהם. ולמי שתחתם, בני גרשון, נשיאת האיברים הרפים החיצוניים, פיריעות המשפן ואהל מועד, מכסהו ומכסה התחש אשר עליו מלמעלה. ולמי שתחתם, בני מררי, נשיאת האיברים הקשים, קרסיו, קרשיו, בריחיו, עמודיו ואדניו. ונעזרו שתי הפתות בנשיאתם בעגלות, כפי משאם, שתי העגלות לגרשון וארבע העגלות למררי כפי עבודתם.

טעמי המצוות נסתרים

וכל זה כמעריך וסדר חכם, אלהי. ואיני פוסק וגוזר חלילה שהפונה בעבודה הזאת היא הסדר הזה אשר אני אומר אותו, אלא מה שהוא יותר נסתר ונעלה, ושהיא תורה מאת ה', ומי שקבלה קבול שלם מפלי שיקור בשכלו ויתחכם הוא מעלה ממי שהתחכם בה וחקר. אך מי שיצא מאותה המדרגה הנעלה אל המחקר, הרי מוטב שיגלה בה פנים של חכמה משיעזבנה לסברות רעות ולספקות מביאים אל אבדון.

הרוצה להחכים ידרים - כיוון שהמנורה בדרום המקדש ומשפיעה שפע חכמה לצד דרום. **וכל זה** - כלי המקדש. **הראה מרחפת עליו** - אלו הכרובים. **לאלה** - לעבודת המקדש וכליו. **מנקיות וסירות** - כלים שונים. **לנושאים** - שישאו את המשכן ממקום למקום. **שתי הכתות** - בני גרשון ובני מררי. **הסדר הזה** - השוואה שבין השכינה לרוח החיים שבאדם.